

Дегтярьова Л.В.

вчитель початкових класів та географії

*Дмитрівська гімназія Зеленопідського опорного закладу
загальної середньої освіти*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. У статті розглядаються переваги використання інтерактивних засобів навчання на уроках географії. Звертається увага на необхідності використання інформаційно-комунікаційних засобів в освітньому процесі. Визначено переваги використання інтерактивної карти та інтерактивної дошки, надані методичні поради їх використання на уроках географії.

Ключові слова: освіта, учні, географія, інтерактивні засоби навчання, інформатизація.

Dehtiarova L.V. Use of interactive teaching aids in geography lessons. The article examines the advantages of using interactive learning tools in geography lessons. Attention is drawn to the need to use information and communication tools in the educational process. The advantages of using an interactive map and an interactive whiteboard are determined, methodological tips for their use in geography lessons are provided.

Key words: education, students, geography, interactive learning tools, informatization.

На сьогодні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) активно використовуються у суспільстві, надаючи можливість покращити життя кожного громадянина. Різноманітні засоби та види ІКТ використовуються для спілкування (віртуальні соціальні мережі, програмні засоби для відправлення повідомлень та відеозв'язку та ін.), створення документів різних форматів, використання мультимедіа, ведення електронної комерції тощо. ІКТ активно та широко використовуються в освітній діяльності, забезпечуючи дистанційне та змішане навчання, керування закладом освіти, спільну обробку інформації в межах закладу освіти. Це дозволяє не тільки покращити

якість освітнього процесу, але й забезпечити формування та розвиток у здобувачів освіти інформатичної компетентності, без якої сучасній людині не обійтись. Водночас, останнім часом привертається увага на впровадження інтерактивних засобів навчання під час викладання дисциплін, зокрема шкільного курсу географії.

Метою статті є висвітлення переваг використання інтерактивних засобів навчання на уроках географії.

Виклад основного матеріалу. Важливим напрямком інформатизації суспільства є інформатизація освіти, спрямована на підвищення якості освітнього процесу, інформаційне забезпечення виробничих, управлінських, наукових, організаційних процесів, що відбуваються в закладі освіти [11, с. 182] тощо. Реалізація інформатизації освіти передбачає використання різноманітних та потужних можливостей ІКТ в освітній діяльності, під час розробки дистанційних курсів та тестових завдань, унаочнення навчального матеріалу за рахунок мультимедійних презентацій, інформування здобувачів освіти та їх батьків про діяльність закладу освіти за допомогою сайтів [10, с. 124] та ін. Серед переваг використання ІКТ є забезпечення інтерактивності та взаємодії учасників освітнього процесу під час занять.

Згідно вимог організації інтерактивного навчання, в освітньому процесі повинна відбуватися активна діяльність всіх здобувачів освіти, а можливості ІКТ тільки збільшують ефективність цієї діяльності. Це стосується як середньої школи, так и навчання у закладі вищої освіти [2, с. 13]. Інтерактивні технології розподіляються на 4 групи в залежності від форм навчання: технології опрацювання дискусійних питань; колективно-групове навчання; кооперативне навчання; технології ситуативного моделювання [8, с. 72]. Можна виділити наступні правила організації інтерактивної роботи учнів на уроці:

1. Кожен учень повинен бути залучений до роботи у певному обсязі.
2. Доречне застосування стимулюючих методів, що дозволять здійснити психологічну підготовку учня, розвинути його здатність до самоорганізації.
3. Для забезпечення продуктивної роботи рекомендується проводити навчальну діяльність в малих групах.
4. Приміщення для уроків повинно мати спеціальне обладнання, всі матеріали для уроку повинні готуватися заздалегідь.

5. Потрібно поважати думку учнів, їхні навчальні особливості.
6. На одному уроці рекомендовано використовувати не більше двох інтерактивних прийомів для роботи із чітким дотриманням регламенту.
7. При підготовці уроку треба заздалегідь виробити критерії оцінювання [5].

Поєднання технологій інтерактивного навчання з інформаційно-комунікаційними технологіями надає можливість забезпечити взаємодію та співпрацю здобувачів освіти та вчителя. При цьому всі учасники освітнього процесу повинні бути обізнані у тому, що вони роблять і для чого [8, с. 72]. Наразі існує значна кількість інтерактивних технологій та засобів навчання, які можна успішно використовувати на уроках географії. Коротко зупинимося на декількох з них.

На заняттях з географії доречним є використання інтерактивних карт, що у свою чергу підвищить ефективність засвоєння навчального матеріалу та забезпечить позитивну динаміку навчання. Науковці вважають застосування інтерактивних географічних карт однією з поширених технологій, які дають відмінний навчальний результат на уроках географії. За визначенням, це електронні продукти, насичені картографічною інформацією, які можуть використовуватися як основний або додатковий засіб для вивчення тем з географії [1, с. 240].

Працюючи з інтерактивними географічними картами, вчитель має можливість розроблювати нестандартні наочні образи, необхідні для певного етапу конкретного заняття, але яких немає в інших джерелах. Інтерактивні карти можуть використовуватися учителем у підготовці і проведенні навчальних занять, виконуючи роль наочного дидактичного засобу. Вони можуть бути представлені або у вигляді окремого електронного засобу навчального призначення, або у складі більш функціональних програмних продуктів [7, с. 18]. Таким чином, кожний урок може бути унікальним та не повторюватися, а здобувачам освіти буде цікаво дізнатися щось нове, ознайомитися з новим матеріалом, представленим в інтерактивній формі.

Переваги інтерактивних карт у наступному: сприймання інформації візуально та на слух; пошарове подання графічної інформації, за рахунок чого можна показувати та приховувати карти, проводити співставлення різних карт та їх елементів, урізноманітнюючи урок та активізуючи роботу учнів [1, с. 240]; можливість відображення окремих ділянок мапи, окремих підписів і умовних позначень; можливість додатково робити

малюнки або позначки за допомогою електронного маркеру; працюючи з електронним варіантом карти, можна працювати з кулями, фіксуючи місце розміщення конкретного об'єкту [9]; можливість працювати в режимі реального часу; можливість працювати з зображенням, зберігати та друкувати його на дошці; можливість представляти географічний матеріал більш динамічно [6], за рахунок чого він стає більш «живим» та захоплюючим.

Існує декілька варіантів роботи з інтерактивною картою:

1. Робота з шарами карти. Можна використовувати різні шари карти для аналізу рельєфу та інших характеристик земної поверхні. Наприклад, виходячи з висотних шарів, можна робити висновки про структуру земної кори. Комбінування інформації з різних шарів дозволяє отримати необхідні дані або створювати спеціальні варіанти карт, такі як карти без назв, частково підписані або контурні.

2. Робота додатковим матеріалом. У будь-якій електронній карті є інформаційний блок, який акцентує увагу на певних об'єктах, щоб полегшити сприйняття інформації. Наприклад, на фізичній карті інформаційний блок може містити дані про найбільші річки, озера, рельєф землі тощо. Більшість таких матеріалів супроводжується ілюстраціями, що підвищує наочність і цікавість уроків.

3. Можливість використання додаткових можливостей програми. Використання функцій малювання може значно підвищити їх наочність та інтерактивність. Це можна використовувати для творчих завдань, наприклад, для відтворення форми об'єктів або позначення певних елементів. Також це дозволяє виділити певні об'єкти та акцентувати на них увагу, наприклад, напрямки течій в океані, напрям вітру тощо.

Інтерактивна дошка є готовим інструментом для навчання всього класу. Вона надасть можливість зробити урок більш цікавим та живим. До ключових напрямків застосування інтерактивних дошок слід віднести: підвищення активності учнів на уроці; показ мультимедійних презентацій; демонстрація певних процесів та явищ; інтенсифікація темпу заняття [3, с. 70]. Використання інтерактивної дошки під час уроку дозволяє отримати ряд переваг, а саме:

- проектування на екран презентацій, графічних матеріалів, відеоматеріалів тощо;
- вчитель перебуває в постійному контакті з класом;

- використання електронного маркера дозволяє робити позначки, керувати зображенням на поверхні дошки;
- можливість додавання коментарів до підготовлених матеріалів географічного спрямування;
- використання широкого діапазону засобів візуалізації, серед яких виділяються фотографії, карти, таблиці, діаграми схеми [12, с. 166];
- використання інтерактивних дошок допомагає учням розвивати навички роботи з цифровими інструментами (інформаційні компетентності), що є важливим в інформаційному суспільстві;
- не слід забувати і екологічну складову, оскільки інтерактивна дошка дозволяє проводити уроки майже без використання паперу, зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Зазвичай інтерактивна дошка використовується у комплекті з комп'ютером і мультимедійним проектором, складаючи таким чином програмно-апаратний навчальний комплекс. Такі комплекси, головним чином, відрізняються один від одного можливостями програмного забезпечення інтерактивної дошки, до входить до комплектації комплексу. До лідерів виробників інтерактивних дошок слід віднести компанію SMART Technologies Inc., яка займається розробкою дошки SMART Board Interactive White Board разом з компанією Intel [4, с. 67]. Але це може бути будь-яка інша інтерактивна дошка, яка дозволить зробити урок з географії більш яскравим, насиченим та цікавим.

Висновки. Отже, інтерактивні навчальні засоби, зокрема інтерактивні карти та інтерактивні дошки, активно використовуються в освітньому процесі. Завдяки їх можливостям вчитель може зробити урок географії яскравим та цікавим, підняти пізнавальний інтерес учнів та мотивувати їх до навчання.

Література

1. Гаврюшенко Г. В., Мельник І. Г. Методичні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії. *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки.* 2018. Вип. 9. С. 236–246.

2. Головенко Л. О. Сутність інтерактивного навчання. *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. пр.* 2019. Вип. 11 (14). С. 12–15
3. Кивлюк О. Аналіз наукових досліджень з проблематики пропедевтики інформатики в початковій школі. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах.* 2006. № 6. С.69–72.
4. Лапінський В. В., Карташова Л. А. Мультимедійна дошка. К.: Шкільний світ, 2011. 128 с.
5. Лупенко-Ковтун С. М. Методичні рекомендації щодо підготовки уроку за інтерактивними технологіями. URL: <http://intkonf.org/lupenko-kovtun-sm-metodichni-rekomendatsiyi-schodo-pidgotovki-uroku-za-interaktivnimi-tehnologiyami>.
6. Моцик Р. Мультимедійні дошки в навчально-виховному процесі початкової школи. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3215>.
7. Надтока О. Ф., Кушнарєнко Н. Г. Краєзнавчі дослідження на заняттях фізичної географії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* 2015. № 3. С. 15–19.
8. Надтока О. Ф., Мартинюк Т. С. Використання проектної діяльності в розрізі застосування інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях географії. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2015. №50, Вип. 6. С. 71–85.
9. Пономаренко Л.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії. URL: <http://lvronomarenko.blogspot.com/2017/01/blog-post.html>.
10. Сергієнко Т. І. Інформаційні технології в освіті. *Українські студії в європейському контексті.* 2023. № 6. С. 121–126.
11. Шаров С. В. Інформатизація освіти як вектор розвитку сучасного суспільства. *Українські студії в європейському контексті.* 2021. № 4. С. 181–187.
12. Шаров С., Шарова Т. Візуалізація навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання: зб. тез. доп. міжнар. наук. конф. «Українська словесність у полікультурно-освітньому просторі сьогодення» (23-24 вересня 2021 р., м. Одеса). С. 165–169.